

СТАНОВИЩЕ

от доц. Макрета Годорова Драганова, д.м.

за дисертационния труд на доц. д-р Силвия Александрова Янкуловска, д.м. на тема *„Клинично етична консултация – нагласи за въвеждане, обучение в етичен анализ и приложение на методология за вземане на решения в клиничната практика“*

С Решение на АС на МУ – Плевен (Протокол № 21/23.02.2015г.) и Заповед № 400 от 24.02.2015 г. на Ректора на МУ-Плевен проф. д-р Славчо Томов, д.м.н., съм избрана за член на Научното жури по процедурата за защита на дисертационния труд на доц. д-р СИЛВИЯ СТОЯНОВА АЛЕКСАНДРОВА-ЯНКУЛОВСКА, д.м., за придобиване на научната степен „Доктор на науките“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ (03.01.53).

Кратки данни за докторантката

Доц. Силвия Александрова-Янкуловска е родена на 02.11.1972 г. Завършва МУ–Плевен през 1996 г. с отличие. В периода 2002–2004 г. придобива Европейска магистърска степен по „Биоетика“, след реализирано обучение в Белгия, Холандия, Швейцария и Италия. През 2008 г. придобива образователна и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“. През 2003 г. полага успешно изпит за специалност по „Социална медицина и здравен мениджмънт“ по линия на следдипломното обучение. Академичното израстване на доц. Янкуловска от асистент до доцент в настоящата катедра „Общественоздравни науки“, следва своя естествен ход.

Доц. Янкуловска е водещ преподавател по Биоетика, Социална медицина и демографска сататистика, Мениджмънт и етика на хосписните грижи в специалностите на МУ – Плевен. Работи активно в Комисията по етика на Научно-изследователската дейност в МУ – Плевен, на която е Председател от 2012 г. до момента.

Докторантката е автор на повече от 100 публикации у нас и в чужбина. Прави впечатление научната активност на доц. Янкуловска – участие в разнообразни курсове и специализации в различни държави.

Членува в десет неправителствени международни и наши специализирани и професионални организации.

Оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 324 стандартни машинописни страници и е онагледен с 36 фигури, 62 таблици и 11 приложения. Съдържанието е структурирано в четири глави: литературен обзор; цел, задачи и методология на проучването; резултати и обсъждане; изводи, препоръки и приноси. Към дисертационния труд има 11 приложения, свързани с отделните етапи на проучването. Библиографският списък включва 316 литературни източника, от които 42 на кирилица и 274 на латиница.

Актуалността на темата на дисертационния труд е безспорна и се обуславя главно от неудовлетвореността на потребителите на медицински услуги в клиничната практика, установена в редица национални проучвания през последните години. Българският пациент/клиент става все по-информиран и с нарастващи изисквания и очаквания от медицинските професионалисти. Именно тази особеност на здравната ни система е ангажирала внимани-

ето на докторантката. Чрез реализираното комплексно и широкообхватно медико-социално проучване в областта на медицинската етика, докторантката поставя пациента в центъра на лечебния процес, където той е субект и активен член на етичната консултация и чието мнение е значимо. По този начин представеният дисертационен труд е един от малкото, в които се откриват елементи на приложение на интегралния подход в управлението и функционирането на здравната система.

Целта на изследването е дефинирана ясно и точно: да се установят и анализират опитът на лекарите от УМБАЛ „Д-р Г. Странски“ – Плевен и регионални МБАЛ във вземането на етични решения, подготовката на студенти от специалност „Медицина“ за извършване на етичен анализ и приложимостта на методология за разрешаване на етични дилеми в клиничната практика с оглед на обосноваване и формулиране на препоръки за подобряване на обучението по биоетика и предлагане на адаптиран подход за внедряване на клинична етична консултация в медицинската практика.

Прави впечатление добре обосноваваната **методология на проучването**. Проучването е проведено на три етапа, като за всеки етап е разработен адекватен инструментариум. Умело се съчетават анкетния метод, документалния метод и интервюто. Предложените оригинални и адаптирани материали са „скъпоценните камъни“ на разработката. Продължителността на проучването, броят и видът на обхванатите технически единици на наблюдение и високата степен на отзоваване при всички категории изследвани лица (изпълнителни директори, началници на отделения, лекари и друг персонал на основен трудов договор в обхванатите здравни заведения, студенти от специалност „Медицина“ в МУ – Плевен и пациенти и близки на пациенти в подобрите лечебни заведения за апробиране на методологията на клинична етична консултация) гарантират добра репрезентативност на натрупания емпиричен материал. Цялостният дизайн на проучването е доказателство за задълбоченото познаване и владееене от докторантката на съвременните методологични подходи в областта на социално-медицинските научни изследвания.

Резултатите от проучването са отлично систематизирани и онагледени с добре оформени таблици и графични изображения. Докторантката интерпретира компетентно данните от собственото проучване и своевременно формулира подходящи заключения.

Високият относителен дял на респондентите относно честотата на етичните дилеми в клиничната практика (96,4% от обхванатите лекари в УМБАЛ „Д-р Г. Странски“ – Плевен и 94,5% от отзовалите се лекари в регионалните болници) доказва актуалността на избория от докторантката проблем. Според резултатите от проучването, най-често етичните проблеми в клиничната практика касаят моделите на взаимоотношения с пациентите и техните близки и работата в екип. Във връзка с това, получените резултати относно нуждата и източниците на съвет за разрешаване на етични проблеми, както и позитивните нагласи сред лекарите спрямо етичната консултация, са логични.

Представените резултати от реализираните етични срещи са изключително значими и интересни. Включването на 11 групи лица в етичните срещи акцентира на значимостта на екипния подход в медицинската практика, а наличието на общо 69 роднини на пациенти е доказателство за позитивната промяна във взаимоотношенията между потребители и доставчици на медицински услуги. Реализирането на Клинични етични консултации създава обективна възможност за бъдещо развитие на пациент-центрираните грижи у нас, като един от съвременните модели на предоставяне на грижи, който е фокусиран към благополучието на

потребителя на медицински услуги и е ориентиран към подобряване качеството на грижите за пациентите.

Направените **изводи от собственото проучване** са основание за конкретните препоръки към Медицинските университети, Българския лекарски съюз и ръководствата на лечебните заведения. От представените изводи и препоръки, дисертационният труд може да се определи като свързващ елемент между висшето медицинско училище, клиничната практика, медицинските професионалисти, потребителите на медицински услуги и професионалните съсловни организации.

Приемам напълно очертаните в дисертационния труд и автореферата приноси с теоретико-познавателен, методичен и приложен характер.

Приносен характер има разработения и апробиран оригинален инструментариум, който дава възможност за справяне с етични дилеми в клиничната практика.

Авторефератът отразява синтезирано съдържанието на дисертацията. Много добре е представена методологията на проучването и обсъждането на значими резултати. Направените изводи, препоръки и приноси доказва широкият обхват на изследваната проблематика.

Във връзка с дисертационния труд са направени 17 публикации, от които 3 в чужбина и 12 научни съобщения, от които 6 на международни научни форуми.

Лични впечатления

Познавам доц. Янкуловска повече от 10 години като изключително прецизен преподавател, изследовател и ръководител. Изявеният научен интерес на докторантката в областта на биоетиката бе една от предпоставките тя да достигне експертно ниво на компетентност в медико-етичната област както в страната, така и в чужбина. Доц. Янкуловска се ползва с авторитет в професионалната общност на експертите в областта на „Общественото здраве“, студентите, колегите и Ръководството на МУ-Плевен.

Заклучение

Дисертационният труд на доц. д-р Силвия Александрова-Янкуловска е разработен по изискванията на методологията на научно-изследователската дейност и е един значим научен продукт, резултат от задълбочена изследователска дейност. Дисертационният труд се отличава с висока теоретична и практическа стойност и е първата научно-обоснована разработка, обединяваща теорията и практиката в процеса на предоставянето на медицински и здравни грижи, в която аргументирано се представя значимостта на екипния подход при решаване на етични дилеми в медицинската практика.

Убедено давам своята положителна оценка и препоръчвам на уважаемото Научно жури да гласува положително за присъждане на научната степен „Доктор на науките“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ на доц. д-р Силвия Александрова-Янкуловска.

27.02.2015 г.

Член на научно жури:
Доц. Макрета Драганова, дм